

DANUTA ZAWADZKA

EWA SZAFRANIEC-SILUTA

STRUKTURA AKTYWÓW TRWAŁYCH GOSPODARSTW ROLNYCH W POLSCE NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ*

Wprowadzenie

Celem badań jest porównanie struktury aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej oraz odpowiedź na pytanie: na ile typ rolniczy oraz lokalizacja gospodarstwa rolnego determinują strukturę aktywów trwałych. Badania przeprowadzono na podstawie danych udostępnianych w ramach Europejskiego *Farm Accountancy Data Network* (FADN) System zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych gospodarstw rolnych. Objęto nimi towarowe gospodarstwa rolne z krajów Unii Europejskiej o wielkości ekonomicznej równej lub większej 2 ESU¹. W opracowaniu przeanalizowano zmiany w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych w latach 2004–2009² z uwzględnieniem ich typu rolniczego³. Na majątek gospodarstw rolnych składają się aktywa trwałe i obrotowe. Pierwsze z nich eksploatowane są przez wiele lat, natomiast drugie zużywane są w trakcie danego cyklu produkcyjnego. Zgodnie z metodologią

---

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki. Projekt pt. *Wzrost i alokacja aktywów finansowych i rzeczowych rolników (przedsiębiorstw rolniczych i gospodarstw domowych) Pomorza Środkowego*. Umowa nr 3577/B/H03/2011/40.

¹ Wartość ta określana jest na podstawie sumy wartości standardowych nadwyżek bezpośrednich (SGM) wszystkich działalności występujących w danym podmiocie. Standardowa nadwyżka bezpośrednia jest nadwyżką wartości produkcji danej działalności rolniczej nad wartością kosztów bezpośrednich w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcji. Parametrem służącym do określania wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego jest Europejska Jednostka Wielkości (ESU). Jedno ESU odpowiada równowartości 1200 euro. L. Goraj, S. Mańko, D. Osuch, R. Płonka: *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2010, s. 8.

² Dla Rumunii oraz Bułgarii, z uwagi na dostępność danych, analizie poddano lata 2007–2008, natomiast dla Niemiec i Słowacji lata 2004–2008.

³ Zgodnie z Decyzją Komisji z 7 czerwca 1985 roku ustanawiającą wspólnotową typologię gospodarstw typ określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej nadwyżki bezpośredniej poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej nadwyżce bezpośredniej gospodarstwa rolnego. Wyróżnia się następujące typy gospodarstw rolnych: uprawy polowe (uprawa zbóż, roślin oleistych i strączkowych); uprawy ogrodnicze (produkcja owoców i warzyw, orzechów i grzybów); uprawy trwałe (uprawa m.in. drzew i krzewów oraz gajów oliwnych); krowy mleczne (hodowla bydła mlecznego); zwierzęta żywione w systemie wypasowym (hodowla m.in. bydła opasowego, bydła ogółem oraz kóz); zwierzęta ziarnożerne (hodowla zwierząt żywionych paszami treściwymi); mieszane.

FADN aktywa trwałe obejmują 4 podstawowe grupy⁴: ziemię, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne; budynki; maszyny, urządzenia i środki transportu oraz stado podstawowe (pleć żeńska). Ziemia w gospodarstwach rolnych jest podstawowym czynnikiem posiadającym naturalną zdolność produkcyjną. Ewidencjonowana jest wraz z urządzeniami melioracyjnymi, uprawami trwałymi, kwotami i innymi przypisanymi prawami. Posiadane użytki rolne wskazują na możliwości produkcyjne gospodarstw, są także miernikiem uzyskiwanych dopłat bezpośrednich w Unii Europejskiej. Ziemia cechuje się niemobliwością, co oznacza, iż nie można jej przenieść do miejsc, gdzie byłaby efektywniej wykorzystana. Wraz z budynkami i ich trwałym wyposażeniem stanowią tę część majątku, która jest najtrudniej zbywalna w przypadku sprzedaży całego lub części gospodarstwa. Do kategorii maszyny, urządzenia i środki transportu zaliczane są⁵: maszyny, ciągniki, samochody osobowe i ciężarówki, sprzęt nawadniający. Posiadane środki techniczne wpływają na efektywność produkcji rolnej, bowiem bezpośrednio oddziałują na przedmioty pracy, mogą zastępować siłę roboczą, poprawiają także bezpieczeństwo pracy.⁶ Ponadto środki transportu umożliwiają rolnikowi korzystanie z ziemi, często położonej w dużej odległości od jego domu. Postęp techniczny daje rolnikom możliwość uczynienia pracy łatwiejszą, pozwala na znaczne oszczędności czasu oraz zmniejszenie kosztów jednostkowych produkcji⁷. Okres użytkowania części maszyn i urządzeń jest stosunkowo krótki, w porównaniu chociażby z ziemią rolniczą. Zarówno budynki, jak i maszyny, urządzenia oraz środki transportu wymagają modernizacji. Do ostatniego składnika aktywów trwałych gospodarstw rolnych, jakim jest stado podstawowe zalicza się: jałówki cielne, krowy mleczne, inne krowy w okresie rozrodu, matki kozie i owcze oraz lochy. Im wyższy jest udział stada podstawowego oraz ziemi w strukturze aktywów, tym większe są szanse uzyskania wysokiej wartości produkcji gospodarstw rolnych, bowiem stado podstawowe, podobnie jak ziemia, stanowi produkcyjną część majątku rolników.

Charakterystyka badanych gospodarstw

Gospodarstwo rolne w UE użytkowało przeciętnie 33 ha ziemi. Największy areal posiadały w badanym okresie gospodarstwa na Słowacji (548,49 ha) oraz w Czechach (238,66 ha), najmniejsze zaś na Cyprze (6,84 ha) oraz Malcie (3,33 ha). W Polsce wielkość ta wyniosła 17,06 ha ziemi. Połowa gospodarstw w badanych krajach osiągała średnio w latach 2004–2009 produkcję ogółem⁸ wyższą niż 62 148 euro. Najlepszy wynik w tym zakresie osiągnęły Słowacja (421 462 euro) oraz Holandia (356 400,2 euro). Polska uplaso-

⁴ L. Goraj, S. Mańko, D. Osuch, R. Płonka: *op.cit.*, s. 26.

⁵ *Ibidem*, s. 26.

⁶ A. Szelaż-Sikora: *Żywotność ekonomiczna gospodarstw rolnych a ich poziom wyposażenia w techniczne środki produkcji*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 1(110), s. 313–314.

⁷ T. Szuk: *Inwestycje maszynowe w wybranych gospodarstwach rolnych Dolnego Śląska*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 8(117), s. 199.

⁸ Na produkcję ogółem składa się suma wartości produkcji roślinnej, zwierzęcej oraz pozostałej. L. Goraj, S. Mańko, D. Osuch, R. Płonka: *op.cit.*, s. 17.

wała się na 22 miejscu (23 736 euro). Najniższy wynik osiągnęła Rumunia (11 887 euro). Krajem o dominującej produkcji roślinnej w strukturze produkcji ogółem jest Grecja. Wynosi ona średnio w badanym okresie – 74,20%. W produkcji roślinnej specjalizują się także gospodarstwa rolne we Włoszech (67,26% produkcji ogółem), Bułgarii (62,96%), Hiszpanii (62,04%). Produkcją zwierzęcą zajmują się głównie gospodarstwa rolne Irlandii (średnio 84,28% produkcji ogółem), Danii (61,91%) oraz Luksemburga (61,42%). W przeciętnym gospodarstwie rolnym w Polsce udział produkcji roślinnej w produkcji ogółem był o 4,24 pkt proc. wyższy, niż zwierzęcej. Wysoką średnią wielkością ekonomiczną w badanym okresie charakteryzowały się gospodarstwa rolne w Holandii (148,9 ESU), na Słowacji (125,8 ESU), oraz w Czechach (109,8 ESU). Wartość ta dla średniego gospodarstwa w Unii Europejskiej wyniosła 32 ESU, w Polsce natomiast – 9,90 ESU.

Wyniki badań

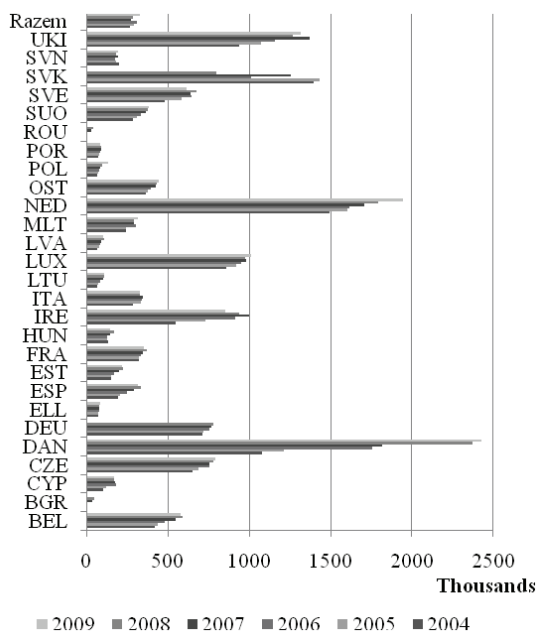
Średnia wartość aktywów gospodarstw rolnych wahała się w badanym okresie od 1 777 787,7 euro (Dania) do 36 274 euro (Rumunia). Przeciętne gospodarstwo rolne w Unii Europejskiej zgromadziło majątek o wartości 292 917,5 euro, natomiast średnia wartość aktywów gospodarstwa rolnego w Polsce wyniosła 88 195 euro (rys. 1). We wszystkich krajach Unii Europejskiej gospodarstwa rolne utrzymują wyższą wartość aktywów trwałych, niż obrotowych. Połowa badanych krajów charakteryzuje się średnim udziałem majątku trwałego w strukturze aktywów wyższym niż 82,52%. Wartość ta waha się między 95,20% (Irlandia), a 60,92% (Francja). Stosunek aktywów trwałych i aktywów ogółem dla przeciętnego gospodarstwa rolnego w Polsce wyniósł średnio 84,38% w latach 2004–2009.

Towarowe gospodarstwa rolne w UE są zróżnicowane pod względem struktury aktywów trwałych (tab. 1 i 2). Blisko połowa z nich utrzymuje wysoki udział ziemi w aktywach trwałych (średnio 49% w badanych latach). Gospodarstwa rolne żadnego kraju UE nie wykazują natomiast przeważającego udziału stada podstawowego w strukturze aktywów trwałych.

Przeciętne gospodarstwo rolne UE to takie, w którym średnio w badanym okresie 65,98% aktywów stanowi ziemia, 17,40% – budynki⁹, 12,26% aktywów trwałych to maszyny, urządzenia i środki transportu oraz 4,36% – stado podstawowe. Dla Polski wartości te wynoszą odpowiednio – 25,82%, 43,97%, 25,35%, 3,86%¹⁰.

⁹ Budynki stanowią tzw. bierną część aktywów trwałych, gdyż nie wywierają bezpośredniego wpływu na efektywność gospodarowania, jednak stanowią niezbędną osłonę dla procesu produkcyjnego. M. Kozeł, O. Stefko, K. Jäder, *Relacje majątkowe w gospodarstwach o zwierzęcych typach rolniczych*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2009, No. 4(14), s. 118.

¹⁰ Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce uległa zmianie w 2009 roku, co związane było głównie ze zmianą w sposobie wyceny gruntów własnych gospodarstwa. Do 2008 roku wyceniano je w sposób normatywny, natomiast w 2009 roku rolnicy deklarowali kwotę, za którą byliby skłonni kupić swoją ziemię. Spowodowało to urealnienie cen gruntów rolnych w Polsce, których wartość zbliżyła się do cen rynkowych. Por. E. Szafranec-Siluta, *Wpływ typu rolniczego na strukturę majątku gospodarstw rolnych w Polsce*, [w:] *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, M. Sosnowski, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 166, Wrocław 2011, s. 720.

Rysunek 1. Przeciętna wartość aktywów gospodarstw rolnych krajów UE (euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN (28.02.2012).

Tabela 1

Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych krajów UE (%) – część 1

	2004	2005	2006	2007	2008	2009		2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Belgia							Bułgaria						
Z	48,07	50,70	50,90	53,10	53,57	48,63	Z	b.d.	b.d.	b.d.	29,16	33,33	b.d.
B	24,16	22,50	22,68	22,95	22,87	26,48	B	b.d.	b.d.	b.d.	28,82	23,70	b.d.
M	13,73	13,33	13,35	12,39	12,74	13,80	M	b.d.	b.d.	b.d.	30,12	33,50	b.d.
S	14,04	13,47	13,07	11,56	10,82	11,09	S	b.d.	b.d.	b.d.	11,90	9,47	b.d.
Cypr							Czechy						
Z	68,63	78,85	82,33	79,58	77,48	76,96	Z	9,16	9,03	9,78	10,86	12,37	12,38
B	9,83	6,80	6,28	7,81	10,12	10,51	B	46,34	45,71	44,53	49,40	46,22	48,33
M	17,95	11,37	8,75	9,46	8,67	8,62	M	37,68	37,79	38,97	32,56	34,72	32,94
S	3,60	2,97	2,63	3,14	3,73	3,90	S	6,82	7,47	6,72	7,18	6,70	6,35
Dania							Niemcy						
Z	29,37	33,01	33,35	65,49	73,09	75,01	Z	69,42	69,58	68,62	68,56	67,88	b.d.
B	58,06	54,30	56,02	23,24	18,06	15,64	B	13,65	13,54	13,89	13,69	13,69	b.d.
M	10,28	10,49	8,64	9,38	7,26	7,90	M	12,22	12,22	12,76	13,11	13,85	b.d.
S	2,29	2,21	1,99	1,90	1,60	1,44	S	4,70	4,65	4,73	4,64	4,58	b.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Grecja							Hiszpania						
Z	75,52	75,05	73,33	73,41	70,58	71,03	Z	76,17	76,44	78,94	81,51	82,07	82,39
B	6,71	7,07	7,37	7,04	7,98	7,88	B	12,26	11,76	10,52	8,66	8,58	8,62
M	14,27	14,45	15,61	16,08	17,57	17,22	M	6,21	6,46	5,92	5,87	5,43	5,17
S	3,50	3,44	3,69	3,47	3,87	3,87	S	5,36	5,34	4,62	3,96	3,91	3,82
Estonia							Francja						
Z	19,79	21,48	25,48	25,21	22,54	22,77	Z	28,98	28,38	27,28	27,69	29,30	29,76
B	46,67	42,74	35,94	36,06	35,75	35,77	B	25,49	26,44	27,20	26,80	27,18	27,40
M	23,80	26,50	30,06	30,96	34,50	34,02	M	30,09	29,56	29,68	29,92	28,63	27,45
S	9,74	9,28	8,51	7,77	7,21	7,43	S	15,44	15,62	15,84	15,60	14,89	15,40
Węgry							Irlandia						
Z	37,30	34,33	36,52	35,85	35,87	36,80	Z	85,94	89,15	90,80	90,27	87,79	86,32
B	26,31	28,64	29,23	28,55	27,38	27,83	B	6,78	5,16	4,45	4,71	6,47	7,20
M	31,22	31,37	28,85	29,59	30,67	29,68	M	3,22	2,57	2,22	2,67	3,16	3,59
S	5,17	5,65	5,41	6,01	6,08	5,69	S	4,06	3,12	2,54	2,35	2,58	2,89
Włochy							Litwa						
Z	73,18	75,23	76,68	76,89	74,49	74,75	Z	37,34	36,20	32,04	30,10	25,77	25,10
B	15,03	13,89	13,05	12,98	14,48	14,80	B	20,28	17,22	18,76	17,86	17,48	17,05
M	9,64	8,92	8,32	8,20	9,18	8,77	M	35,77	39,67	42,31	44,53	49,71	51,08
S	2,16	1,96	1,95	1,93	1,85	1,68	S	6,61	6,91	6,89	7,52	7,03	6,77
Luksemburg							Łotwa						
Z	54,71	53,61	54,24	53,30	53,18	52,93	Z	36,46	31,66	32,80	32,91	33,02	33,93
B	19,81	20,45	20,17	22,04	22,02	21,61	B	21,10	24,02	22,10	18,30	22,48	25,35
M	20,63	21,27	20,82	19,88	20,14	20,90	M	34,27	36,31	37,02	40,48	37,17	33,04
S	4,85	4,68	4,77	4,78	4,66	4,56	S	8,16	8,02	8,09	8,31	7,33	7,68

Legenda: Z — ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne, B — budynki, M — maszyny, urządzenia i środki transportu, S — stado podstawowe (pleć żeńska).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN (28.02.2012).

Tabela 2

Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych krajów UE (%) – część 2

	2004	2005	2006	2007	2008	2009		2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Malta							Holandia						
Z	47,42	51,38	50,70	49,20	48,02	47,98	Z	76,40	76,82	73,60	72,00	70,77	72,75
B	31,98	29,59	32,57	33,36	34,57	35,25	B	13,90	13,31	14,97	15,58	15,93	15,51
M	15,98	14,81	12,59	13,20	13,32	12,73	M	7,35	7,49	9,00	9,78	10,97	9,77
S	4,63	4,22	4,14	4,24	4,10	4,05	S	2,36	2,39	2,43	2,64	2,33	1,98
Austria							Polska						
Z	27,94	27,31	28,21	32,87	30,59	27,63	Z	19,53	16,99	19,36	25,64	23,45	55,96
B	49,88	50,43	49,49	46,20	47,79	50,02	B	48,84	50,72	48,67	44,76	45,32	25,51
M	19,30	19,39	19,56	18,22	19,00	19,81	M	27,75	27,96	27,46	25,47	27,16	16,27
S	2,87	2,87	2,73	2,71	2,62	2,53	S	3,88	4,33	4,50	4,13	4,07	2,26

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Portugalia							Rumunia						
Z	57,77	58,63	59,75	58,66	65,04	62,83	Z	b.d.	b.d.	b.d.	27,84	29,77	b.d.
B	15,57	15,04	14,46	17,39	12,34	12,94	B	b.d.	b.d.	b.d.	38,97	45,89	b.d.
M	19,75	19,38	17,90	16,40	15,43	16,16	M	b.d.	b.d.	b.d.	26,16	18,91	b.d.
S	6,91	6,95	7,90	7,56	7,19	8,08	S	b.d.	b.d.	b.d.	7,03	5,43	b.d.
Finlandia							Szwecja						
Z	45,09	46,13	46,93	45,67	46,30	47,93	Z	43,45	53,94	49,75	58,19	57,72	55,05
B	26,61	26,16	27,02	28,55	27,25	26,18	B	36,46	29,25	30,92	20,80	20,38	22,24
M	24,69	24,12	22,87	22,82	23,55	23,04	M	16,19	13,55	14,39	15,88	16,67	18,45
S	3,61	3,59	3,18	2,96	2,90	2,85	S	3,90	3,26	4,93	5,13	5,23	4,25
Słowacja							Słowenia						
Z	5,42	4,47	3,70	3,88	9,74	b.d.	Z	57,45	55,47	58,94	60,71	55,13	55,16
B	83,82	83,09	80,12	77,14	43,72	b.d.	B	31,24	31,35	28,06	25,94	29,58	28,25
M	7,62	9,75	12,41	14,97	38,38	b.d.	M	8,05	9,90	10,01	10,47	12,46	13,82
S	3,13	2,69	3,78	4,02	8,16	b.d.	S	3,26	3,29	2,99	2,88	2,83	2,77
Wielka Brytania							Razem						
Z	79,73	80,83	80,63	82,29	83,93	83,10	Z	63,62	65,27	65,49	67,32	65,66	68,51
B	4,60	4,63	4,86	4,91	3,26	4,37	B	18,90	18,05	18,03	16,23	17,22	15,94
M	10,37	9,77	9,46	8,26	8,19	7,99	M	12,74	12,19	12,05	12,14	12,84	11,61
S	5,30	4,77	5,04	4,54	4,62	4,55	S	4,74	4,50	4,43	4,31	4,28	3,93

Legenda: Z – ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne, B – budynki, M – maszyny, urządzenia i środki transportu, S – stado podstawowe (pleć żeńska).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN (28.02.2012).

Najwyższy średni udział ziemi w strukturze aktywów trwałych charakteryzuje Irlandię (88,38%), Wielką Brytanię (81,75%) oraz Hiszpanię (79,59%). Jednocześnie Irlandia oraz Hiszpania wraz z Cyprzem, Grecją, Francją, Włochami, Portugalią, Rumunią oraz Słowacją tworzą grupę państw, w których następuje dekapitalizacja majątku, o czym świadczy ujemny poziom inwestycji brutto pomniejszonych o amortyzację¹¹. Wielka Brytania natomiast jest krajem, który cechuje wysoka wielkość ekonomiczna przeciętnego gospodarstwa – średnio 104,2 ESU w badanym okresie.

Oprócz Polski, wysokim udziałem budynków w strukturze aktywów trwałych cechują się Czechy, Estonia, Austria oraz Słowacja. Natomiast przeciętne gospodarstwo rolne na Litwie oraz Łotwie cechuje się najwyższym udziałem maszyn, urządzeń i środków transportu w strukturze aktywów. Wartości te średnio wyniosły odpowiednio – 43,84%

¹¹ Inwestycje brutto wyrażają wartość zakupionych i wytworzonych środków trwałych, pomniejszoną o wartość sprzedanych oraz przekazanych nieodpłatnie środków trwałych w roku obrachunkowym oraz zwiększoną o różnicę wartości stada podstawowego. Amortyzacja dotyczy: plantacji wieloletnich, budynków i wyposażenia trwałego, urządzeń melioracyjnych, maszyn i narzędzi. Nie oblicza się amortyzacji w przypadku ziemi, lasów, kwot i limitów produkcyjnych oraz aktywów obrotowych. L. Goraj, S. Mańko, D. Osuch, R. Płonka: *op.cit.*, s. 13, 26.

oraz 36,38%. W krajach tych osiągnięto najwyższy wskaźnik przyrostu środków trwałych, przedstawiający możliwości rozwojowe gospodarstw. Choć wartość inwestycji brutto gospodarstw rolnych nie była w tych krajach najwyższa, to skutkowała wzrostem wartości majątku trwałego o odpowiednio 11,43% oraz 13,19%.

Strukturę aktywów trwałych towarowych gospodarstw rolnych w Polsce oraz w UE z uwzględnieniem typów rolniczych przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych Polski oraz UE
z uwzględnieniem typów rolniczych (%)

	Polska							Unia Europejska					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		2004	2005	2006	2007	2008	2009
	Uprawy polowe							Uprawy polowe					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Z	22,52	20,09	23,26	30,51	30,60	62,54	Z	69,36	71,36	71,09	73,27	72,04	73,57
B	40,67	42,41	41,22	37,65	36,22	19,28	B	14,99	14,11	14,57	11,65	12,38	11,92
M	35,80	36,38	34,43	30,78	32,21	17,73	M	14,87	13,80	13,65	14,44	14,95	13,90
S	1,02	1,12	1,10	1,06	0,97	0,45	S	0,78	0,73	0,70	0,64	0,62	0,60
	Uprawy ogrodnicze							Uprawy ogrodnicze					
Z	3,39	3,45	4,20	5,73	5,32	22,29	Z	45,23	46,08	47,23	51,81	51,83	53,08
B	76,78	77,34	75,75	74,82	74,68	58,53	B	36,23	35,71	33,71	29,89	30,11	29,68
M	19,81	19,18	19,94	19,36	19,90	19,12	M	18,51	18,15	19,02	18,26	18,01	17,19
S	0,02	0,03	0,11	0,09	0,10	0,06	S	0,03	0,06	0,05	0,04	0,04	0,05
	Uprawy trwałe							Uprawy trwałe					
Z	35,25	33,54	33,65	35,44	38,52	58,70	Z	79,25	79,41	80,91	82,36	80,72	81,58
B	38,23	39,33	40,83	39,82	36,97	24,18	B	11,16	11,16	10,17	9,24	10,16	9,71
M	26,48	27,10	25,50	24,70	24,48	17,10	M	9,48	9,32	8,79	8,28	8,98	8,59
S	0,03	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	S	0,11	0,11	0,13	0,12	0,14	0,13
	Krowy mleczne							Krowy mleczne					
Z	13,65	18,27	18,57	22,66	20,96	50,62	Z	63,28	64,13	62,72	62,91	60,89	62,28
B	44,43	43,35	42,08	39,30	39,82	23,74	B	18,07	17,42	18,38	17,37	18,51	17,84
M	29,36	25,92	26,67	25,63	27,43	18,59	M	10,17	10,10	10,51	10,96	11,73	11,59
S	12,56	12,46	12,68	12,41	11,80	7,05	S	8,48	8,35	8,39	8,75	8,88	8,29
	Zwierzęta żywione w systemie wyp.							Zwierzęta żywione w systemie wyp.					
Z	36,87	19,73	20,40	36,98	21,00	54,39	Z	63,19	66,48	67,73	69,44	67,83	67,53
B	33,87	42,23	43,22	33,06	43,15	24,12	B	15,80	14,42	14,18	13,35	14,13	14,29
M	20,46	26,57	26,06	22,74	26,04	16,25	M	9,63	9,03	8,83	8,42	9,02	9,08
S	8,80	11,47	10,32	7,22	9,81	5,23	S	11,37	10,07	9,26	8,80	9,02	9,10
	Zwierzęta ziarnożerne							Zwierzęta ziarnożerne					
Z	8,51	8,07	9,48	13,94	13,08	47,72	Z	35,03	37,10	39,39	43,16	44,17	48,12
B	65,38	64,67	63,02	60,45	59,92	34,93	B	45,98	44,15	41,61	38,88	38,05	35,56
M	24,32	25,22	25,17	23,53	24,97	16,07	M	13,22	13,09	13,11	12,74	12,99	11,67
S	1,80	2,04	2,33	2,08	2,03	1,28	S	5,77	5,66	5,89	5,22	4,79	4,65

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
	Mieszane								Mieszane					
Z	17,33	16,67	19,03	24,28	22,00	57,70	Z	49,48	51,45	51,33	53,54	52,09	57,21	
B	50,38	52,03	51,00	47,68	48,37	25,99	B	27,27	26,40	26,68	24,82	25,72	22,61	
M	27,87	26,42	25,02	23,65	25,37	14,04	M	16,15	15,39	15,34	15,19	16,06	14,49	
S	4,41	4,88	4,95	4,39	4,27	2,27	S	7,10	6,77	6,65	6,45	6,13	5,69	

Legenda: Z – ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne, B – budynki, M – maszyny, urządzenia i środki transportu, S – stado podstawowe (pleć żeńska).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN (28.02.2012).

Jak zauważono powyżej, w przeciętnym gospodarstwie w UE w strukturze aktywów trwałych przeważa ziemia (za wyjątkiem lat 2004–2006 w przypadku zwierząt ziarnożernych). Jej udział uzależniony jest jednak od rodzaju specjalizacji danego podmiotu. Użytki rolne w największym stopniu wykorzystują gospodarstwa zajmujące się uprawami trwałymi. Średni udział ziemi w majątku trwałym w tym przypadku wyniósł 80,70%. W przypadku rolników zajmujących się uprawami trwałymi w Polsce, udział ziemi w strukturze także jest najwyższy w porównaniu z innymi typami i wynosi średnio 39,18%. Jest to jednak wyjątek, ponieważ w pozostałych typach w strukturze aktywów trwałych przeważają budynki. Jednakże zmiana sposobu wyceny ziemi w 2009 roku spowodowała, iż tylko w przypadku gospodarstw typu uprawy ogrodnicze udział budynków w strukturze aktywów trwałych pozostał najwyższy. Wysoka wartość budynków wynika ze specyfiki tego typu działalności roślinnej¹².

Podsumowanie i wnioski końcowe

Przeprowadzone badania umożliwiły sformułowanie następujących wniosków ogólnych:

- a) przeciętna wielkość UR towarowych gospodarstw rolnych w Polsce w analizowanym okresie wyniosła 17,06 ha, podczas gdy średnia dla gospodarstw krajów UE była niemal dwukrotnie wyższa – wyniosła 33 ha;
- b) przeciętna roczna wartość produkcji rolnej towarowych gospodarstw rolnych w Polsce wyniosła 23736 euro, podczas gdy w UE 61074 euro;
- c) w Polsce, podobnie jak w UE, dominujący jest udział produkcji roślinnej w produkcji rolnej;
- d) średnia wartość ESU dla gospodarstwa w Polsce wynosi 9,90, dla gospodarstw UE odpowiednio 32;

¹² Z badań O. Stefko wynika, iż gospodarstwa typu uprawy ogrodnicze oraz zwierzęta ziarnożerne są najbardziej dynamicznie rozwijającą się grupą producentów rolnych, O. Stefko: *Aktywność inwestycyjna i umiejętność pozyskiwania kapitału obcego jako warunki rozwoju i podnoszenia konkurencyjności gospodarstw indywidualnych w Polsce*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2008, nr 2(8), s. 135–143.

- e) przeciętna wartość aktywów towarowych gospodarstw rolnych w Polsce stanowiła 30,1% przeciętnej wartości aktywów gospodarstwa rolnego w badanych krajach UE;
- f) aktywa trwale dominują w strukturze majątku gospodarstw rolnych we wszystkich analizowanych krajach UE;
- g) analiza struktury aktywów trwałych potwierdza związanie produkcji rolnej z ziemią, dotyczy to szczególnie gospodarstw zajmujących się uprawami trwałymi;
- h) w strukturze aktywów gospodarstw rolnych w UE – 65,98% aktywów stanowi ziemia, 17,40 % – budynki, 12,26% - maszyny, urządzenia i środki transportu oraz 4,36% – stado podstawowe. Dla Polski wartości te wynoszą odpowiednio – 25,82%, 43,97%, 25,35%, 3,86%.

Relacje te nie ulegały znaczącym zmianom w okresie objętym analizą.

Literatura

- Decyzja Komisji z dnia 7 czerwca 1985 r. ustanawiająca wspólnotową typologię gospodarstw rolnych (85/377/EWG). Miejsce publikacji: OJ L 220 17.08.1985 s. 1.
- Goraj L., Mańko S.: *Rachunkowość i analiza ekonomiczna w indywidualnym gospodarstwie rolnym*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009.
- Goraj L., Mańko S., Osuch D., Płonka R.: *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2010.
- Kozera M., Stefko O., Jąder K.: *Relacje majątkowe w gospodarstwach o zwierzęcych typach rolniczych*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2009, nr 4(14).
- Stefko O.: *Aktywność inwestycyjna i umiejętność pozyskiwania kapitału obcego jako warunki rozwoju i podnoszenia konkurencyjności gospodarstw indywidualnych w Polsce*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2008, nr 2(8).
- Szafraniec-Siluta E.: *Wpływ typu rolniczego na strukturę majątku gospodarstw rolnych w Polsce*, [w:] *Polityka ekonomiczna*, red. J. Sokołowski, M. Sosnowski, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 166, Wrocław 2011.
- Szeląg-Sikora A.: *Żywotność ekonomiczna gospodarstw rolnych a ich poziom wyposażenia w techniczne środki produkcji*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 1(110).
- Szuk T.: *Inwestycje maszynowe w wybranych gospodarstwach rolnych Dolnego Śląska*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 8(117).

dr hab. prof. nadzw. Danuta Zawadzka
mgr Ewa Szafraniec-Siluta
Politechnika Koszalińska
Instytut Ekonomii i Zarządzania
Zakład Finansów

Streszczenie

Celem badań jest porównanie struktury aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej oraz odpowiedź na pytanie: na ile typ rolniczy oraz lokalizacja gospodarstwa rolnego determinują strukturę aktywów trwałych. Badania przeprowadzono na podstawie danych udostępnianych w ramach Europejskiego Farm Accountancy Data Network (FADN) System zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych gospodarstw rolnych. Objęto nimi towarowe gospodarstwa rolne z krajów Unii Europejskiej o wielkości ekonomicznej równej lub większej 2 ESU. W opracowaniu przeanalizowano zmiany w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych w latach 2004–2009 z uwzględnieniem ich typu rolniczego.

STRUCTURE OF THE FARM ASSETS IN POLAND IN COMPARISON TO THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary

The aim of the paper is to compare the structure of farm assets in Poland in comparison to other countries of European Union countries and check whether the type of farm production and localization determine the structure of farm assets. The study was based on data available by the European Farm Accountancy Data Network (FADN) – the system of collection and use of farm accountancy data. It involved farm goods from EU countries with an economic size equal to or greater 2 ESU. The authors analyzed the changes in the structure of farm assets in the period 2004–2009, taking into account the type of farming.